

В. І. ЛИТВИНЕНКО,

кандидат юридичних наук, директор Інституту права імені Володимира Великого Міжрегіональної академії управління персоналом, Заслужений юрист України, генерал-лейтенант міліції

ЮРИДИЧНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ПОСАДОВИХ ОСІБ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ ЯК СУБ'ЄКТІВ ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ В УКРАЇНІ

У даній статті визначено види юридичної відповідальності посадових осіб правоохоронних органів як суб'єктів протидії корупції в Україні. Проаналізовано кожен з цих видів. Наведено позиції науковців щодо вказаного питання.

Ключові слова: посадова особа, правоохоронний орган, правоохоронна діяльність, протидія корупції, запобігання корупції, юридична відповідальність.

Постановка проблеми. Актуальність зазначеної теми полягає у тому, що системно проблеми дослідження окремих видів юридичної відповідальності посадових осіб правоохоронних органів як суб'єктів протидії корупції у вітчизняній адміністративно-правовій науці не вивчалися, хоча в цьому є потреба як з теоретичних, так і практичних позицій. Саме тому актуальність викладених питань, що становлять науковий і практичний інтерес, а також ступінь їх розробленості в науковій літературі зумовили вибір теми даного дослідження.

Отже, **метою статті** є проведення теоретико-правового аналізу юридичної відповідальності посадових осіб правоохоронних органів як суб'єктів протидії корупції в Україні.

Аналіз останніх досліджень. Вивченню окремих аспектів юридичної відповідальності посадових осіб правоохоронних органів як головних суб'єктів протидії корупції в більшій чи меншій мірі приділяли увагу в своїх працях такі вітчизняні і зарубіжні науковці, як: Ю. В. Байдін, А. М. Байрамуков, Б. Т. Безлепкін, Є. В. Білозьоров, В. М. Бутіліна, Ю. А. Ведерніков, О. Н. Войтенко, В. Я. Волков, Є. О. Гіда, І. П. Довгих, А. М. Завальний, О. М. Коріняк, Г. М. Мінковський, В. В. Молдован, В. Ф. Муравський, М. М. Надєждін, Н. В. Пададищенко, А. В. Папірна, С. В. Попов, С. С. Степашин, Л. І. Чулінда та ін.

Виклад основного матеріалу. Традиційно викремлюють такі види юридичної відповідальності: кримінальну, адміністративну, дисциплінарну, цивільно-правову та матеріальну [1; 2]. Такі ж види

відповідальності покладаються і на правопорушників – посадових осіб правоохоронних органів як суб'єктів протидії корупції. Розглянемо більш детально кожен з видів юридичної відповідальності з урахуванням специфіки сфери протидії корупції.

Кримінальна відповідальність. Про кримінальну відповідальність працівників правоохоронних органів йдеться в ст. 25 Закону України «Про міліцію» [3], п. 23 Положення про проходження служби рядовим і начальницьким складом органів внутрішніх справ [4], ст. 20 Закону України «Про прокуратуру» [5], ст. 20 Закону України «Про Національне антикорупційне бюро України» [6]. Конкретні ж склади злочинів передбачені в Кримінальному кодексі України [7].

Кримінальна відповідальність посадових осіб правоохоронних органів як суб'єктів протидії корупції застосовується за злочини у сфері службової діяльності: зловживання владою або службовим становищем (ст. 364); перевищення влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу (ст. 365); службове підроблення (ст. 366); службова недбалість (ст. 367); прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою (ст. 368); незаконне збагачення (ст. 368²); пропозиція, обіцянка або надання неправомірної вигоди службовій особі (ст. 369); провокація підкупу (ст. 370). Окрім того, працівники правоохоронних органів як суб'єкти протидії корупції несуть кримінальну відповідальність і за злочини проти правосуддя: завідомо незаконні затримання, привід, домашній арешт або тримання під вартою (ст. 371);

притягнення завідомо невинного до кримінальної відповідальності (ст. 372); примушування давати показання (ст. 373); порушення права на захист (ст. 374); невжиття заходів безпеки щодо осіб, взятих під захист (ст. 380); розголошення відомостей про заходи безпеки щодо особи, взятої під захист (ст. 381); розголошення даних оперативно-розшукової діяльності, досудового розслідування (ст. 387) [7] та охоплює найбільш суворі заходи державного примусу. Порядок притягнення винних до кримінальної відповідальності детально регламентований та визначається кримінальним, кримінальним процесуальним і кримінально-виконавчим законодавством. Звичайною є процедура притягнення певної винної особи, яка є посадовою особою правоохоронного органу, до кримінальної відповідальності: відкриття кримінального провадження, збирання та дослідження доказів, судові процедури. Однак таким злочинам притаманна підвищена суспільна небезпечність. Причинами підвищеної суспільної небезпечності такого роду злочинів необхідно визнати, по-перше, їх вчинення спеціальним суб'єктом – посадовими особами правоохоронних органів, які є суб'єктами протидії корупції, завданням яких є захист права людини; по-друге, використання службових повноважень для вчинення суспільно небезпечного діяння; по-третє, підрив довіри громадян як до правоохоронної системи, так і до держави – апарату управління в цілому.

Як бачимо, злочини, вчинені посадовими особами правоохоронних органів, що виступають головними суб'єктами у сфері протидії корупції, незважаючи на законодавчо визначену роль такого органу, все ж відносяться до загальної групи – службових злочинів, оскільки вчиняються посадовими особами під час виконання своїх службових обов'язків. Єдиною суттєвою відмінністю вчинення вказаних вище злочинів загальним та спеціальним суб'єктом є вища міра покарання, що в принципі і визначає своєрідність та специфіку кримінальної відповідальності посадових осіб правоохоронних органів як суб'єктів протидії корупції.

У зв'язку з цим злочини посадових осіб правоохоронних органів у сфері протидії корупції можуть бути охарактеризовані як суспільно небезпечні діяння, вчинені всупереч принципам служби із застосуванням повноважень представників правоохоронного органу під час виконання функцій, пов'язаних із розслідуванням злочинів, у тому числі і корупційних, проведенням оперативно-розшукової діяльності, боротьбою зі злочинами та правопорушеннями, підтриманням правопорядку, а також у передбачених законом випадках виконання рішень судів. В основному, це злочини умисні, оскільки необережні злочини, що

здійснюються посадовими особами правоохоронних органів при виконанні службових обов'язків, не відрізняються якоюсь специфікою від таких же злочинів, скоєних іншими посадовими особами.

Отже, кримінальній відповідальності працівників правоохоронних органів як суб'єктів протидії корупції притаманні такі особливості:

1. Цей вид відповідальності застосовується за злочини у сфері службової діяльності, а також за злочини проти правосуддя.

2. Вказаним злочинам притаманна підвищена суспільна небезпечність, що обумовлено, по-перше, їх вчиненням спеціальним суб'єктом – посадовими особами правоохоронних органів, які є суб'єктами протидії корупції, а по-друге, використанням так званих антикорупційних службових повноважень для вчинення цих суспільно небезпечних діянь.

3. Підвищена відповідальність посадових осіб правоохоронних органів як суб'єктів протидії корупції, що проявляється у можливості застосування найсуворіших видів покарання до винних осіб.

4. Нерозривний зв'язок між кримінальною відповідальністю та довірою населення до правоохоронних органів як до справді надійних суб'єктів боротьби з корупцією.

Адміністративна відповідальність. Адміністративна відповідальність посадових осіб правоохоронних органів як суб'єктів протидії корупції є особливим видом адміністративної відповідальності, який характеризується застосуванням специфічних заходів адміністративного покарання до спеціального кола суб'єктів. Адміністративна відповідальність посадових осіб правоохоронних органів як суб'єктів протидії корупції характеризується двома основними ознаками:

а) спеціальним суб'єктним складом;

б) обмеженим переліком фактичних підстав притягнення до адміністративної відповідальності, якими виступають адміністративні правопорушення. Так, в ст. 15 Кодексу України про адміністративні правопорушення [8] передбачений вичерпний перелік випадків, коли посадові особи правоохоронних органів несуть адміністративну відповідальність на загальних підставах. Специфікою притягнення посадових осіб правоохоронних органів як суб'єктів протидії корупції є також неможливість застосування до винних громадських робіт, виправних робіт та адміністративного арешту як видів покарань. Ще однією особливістю притягнення винних працівників правоохоронних органів, зокрема міліції, до адміністративної відповідальності, є наслідки такого притягнення. Так, відповідно до ч. 13 ст. 18 Закону України «Про міліцію» [3] працівники міліції, яких при-

тягнуто до відповідальності за вчинення адміністративного корупційного правопорушення, пов'язаного з порушенням обмежень, передбачених Законом України «Про запобігання корупції» або кримінального правопорушення, звільняються із служби у триденний строк з дня отримання відповідним органом внутрішніх справ копії відповідного судового рішення, яке набрало законної сили. Однак тут ми все ж таки знову говоримо про дисциплінарну відповідальність.

Такий стан речей є неправильним та недієвим в сьогоденних умовах реформування всієї правової системи держави. Було б цілком виправданим розглянути питання про повне виключення ст. 15 КУпАП – норми, що фактично дозволяє посадовим особам правоохоронних органів як суб'єктам протидії корупції уникати адміністративної відповідальності за вчинення більшості передбачених КУпАП правопорушень. Саме цим шляхом пішов законодавець в Республіці Білорусь, де, зокрема, особи начальницького і рядового складу органів внутрішніх справ несуть адміністративну відповідальність на загальних підставах. І ніяких винятків у цій частині Кодекс Республіки Білорусь про адміністративні правопорушення не передбачає [9]. Дане положення існує вже багато років і довело свою доцільність.

У нашої державі часом виникають парадоксальні ситуації, коли співробітник міліції, який порушив норму, передбачену, наприклад, правилами дорожнього руху, залучений за це до адміністративної відповідальності та відмовляється оплачувати призначений йому як покарання адміністративний штраф, не може бути притягнутий до відповідальності на загальних підставах за несплату штрафу. Ми переконані, що адміністративна відповідальність перевершує дисциплінарну відповідальність за ступенем тяжкості та за ступенем психічного впливу на свідомість правопорушника. Отже, в запропонованій ситуації тільки притягнення винного працівника до адміністративної відповідальності може сприяти досягненню декларованих Кодексом цілей покарання.

Варто наприкінці також звернути увагу на певну суперечливість положень Закону України «Про міліцію» [3], що стосується визначення видів юридичної відповідальності, які можуть бути застосовані до посадових осіб – правопорушників. Так, згідно з ч. 1 ст. 25 вказаного Закону, працівник міліції в межах повноважень, наданих цим Законом та іншими законодавчими актами, самостійно приймає рішення та несе за свої протиправні дії або бездіяльність дисциплінарну чи кримінальну відповідальність [3]. При цьому в юридичній літературі наголошується на

тому, і з цим варто погодитись, що ця норма права потребує вдосконалення, оскільки в ній не вказано на такі види негативної юридичної відповідальності працівників міліції, як адміністративна, цивільна, матеріальна [10, с. 168].

Отже, адміністративній відповідальності працівників правоохоронних органів як суб'єктів протидії корупції притаманні такі особливості:

1. Спеціальний суб'єктний склад – рядовий та начальницький склад органів внутрішніх справ, Національного антикорупційного бюро України, посадові особи органів прокуратури.

2. Спеціальний порядок притягнення до адміністративної відповідальності посадових осіб правоохоронних органів як суб'єктів протидії корупції, який зумовлений законодавчо закріпленим обов'язком нести відповідальність за адміністративні правопорушення за дисциплінарними статутами.

3. Застосування специфічних заходів адміністративного покарання до спеціального кола суб'єктів – посадових осіб правоохоронних органів як суб'єктів протидії корупції.

4. Обмежений перелік фактичних підстав притягнення до адміністративної відповідальності.

5. Неможливість застосування до винних – посадових осіб правоохоронних органів як суб'єктів протидії корупції громадських робіт, виправних робіт та адміністративного арешту як видів покарань.

Дисциплінарна відповідальність. Особливе місце в системі суспільних відносин, що складаються в правоохоронних органах, займає службова дисципліна. Службова дисципліна – це дотримання особами рядового та начальницького складу органів внутрішніх справ Конституції та законів України, актів Президента України та Кабінету Міністрів України, наказів й інших нормативно-правових актів (ст. 1 Закону України «Про дисциплінарний статут органів внутрішніх справ України») [11]. Варто погодитись з поширеною в юридичній науці думкою про те, що службова дисципліна ґрунтується на усвідомленні працівниками міліції свого обов'язку захищати життя, здоров'я, права та свободи громадян, власність, інтереси суспільства і держави від протиправних посягань [12]. Високий рівень службової дисципліни працівників правоохоронних органів, безсумнівно, є необхідною умовою ефективного функціонування правоохоронних органів саме як головних суб'єктів у сфері протидії корупції.

Варто зазначити, що нормативні правові акти, які регулюють питання службової дисципліни в правоохоронних органах, в даний час недосконалі і не відповідають сучасним вимогам, що пред'являються

до подібного роду документів. На сьогодні основними нормативними актами, які регулюють дисциплінарну відповідальність працівників правоохоронних органів як суб'єктів протидії корупції на рівні з виконанням цими органами інших функцій, є Дисциплінарний статут органів внутрішніх справ України [11], Положення про проходження служби рядовим і начальницьким складом органів внутрішніх справ [4], Дисциплінарний статут прокуратури України [13], Закон України «Про прокуратуру» (ст. 43) [5]. Так, в чинних нормативно-правових актах, що регулюють питання дисциплінарної відповідальності співробітників органів внутрішніх справ, відсутні норми, що конкретизують стадії дисциплінарного провадження, норми, які містять перелік обставин, що виключають залучення співробітників до дисциплінарної відповідальності, обставин, які пом'якшують і обтяжують дисциплінарну відповідальність. У результаті ретельність та об'єктивність розгляду при здійсненні співробітником дисциплінарного проступку залежать не від точного дотримання правових норм, а ставляться в пряму залежність від розсуду і рівня правової культури осіб, що накладають дисциплінарні стягнення. Окрім цього, правові норми, що регулюють дисциплінарну відповідальність працівників органів внутрішніх справ, не містять чіткого переліку принципів дисциплінарної відповідальності. Принципи дисциплінарної відповідальності співробітників органів внутрішніх справ знаходять своє відображення в нормативних правових актах переважно в «прихованому вигляді», при якому їх виявлення можливе тільки шляхом аналізу законодавства, що регламентує те чи інше правове явище. Таке «приховане» закріплення правових принципів створює певні складнощі для правозастосувача.

У зв'язку з цим, на сучасному етапі розвитку суспільства та органів внутрішніх справ є об'єктивні передумови для видання нового нормативно-правового акта, присвяченого питанням дисциплінарної відповідальності співробітників органів внутрішніх справ, де чітко були б прописані норми, що регулюють дисциплінарні правовідносини.

Отже, дисциплінарній відповідальності працівників правоохоронних органів як суб'єктів протидії корупції притаманні такі особливості:

1. Велика питома вага випадків застосування заходів саме дисциплінарного стягнення до працівників правоохоронних органів як суб'єктів протидії корупції.

2. Особливе місце службової дисципліни в системі суспільних відносин, що складаються в правоохоронних органах, порушення якої є однією з головних підстав дисциплінарної відповідальності.

3. Недосконалість та невідповідність як міжнародним стандартам, так і сучасним реаліям життя чинних нормативно-правових актів, що регулюють питання дисциплінарної відповідальності посадових осіб правоохоронних органів як суб'єктів протидії корупції, що обумовлено відсутністю норм, які конкретизують стадії дисциплінарного провадження, норм, що містять перелік обставин, які виключають залучення співробітників до дисциплінарної відповідальності, обставин, що пом'якшують і обтяжують дисциплінарну відповідальність, переліку принципів дисциплінарної відповідальності.

Цивільно-правова відповідальність, або ж відповідальність за заподіяну шкоду. Під цивільно-правовою відповідальністю органів дізнання, попереднього слідства, прокуратури і суду в науковій літературі пропонують розуміти позадоговірну цивільно-правову відповідальність за заподіяння майнової та немайнової шкоди протиправними діями (бездіяльністю) посадових осіб правоохоронних органів при здійсненні ними службових обов'язків [14]. Варто зауважити, що питанням відшкодування заподіяної шкоди присвячено як окрему ст. 1176 в Цивільному кодексі України [15], так і окремий законодавчий акт – Закон України «Про порядок відшкодування шкоди, завданої громадянину незаконними діями органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, органів досудового розслідування, прокуратури і суду» [16], який встановлює порядок відшкодування такої шкоди.

Важливим моментом притягнення винних осіб до відповідальності є покладання обов'язку з відшкодування шкоди, завданої фізичній особі внаслідок її незаконного засудження, незаконного притягнення до кримінальної відповідальності, незаконного застосування запобіжного заходу, незаконного затримання, незаконного накладення адміністративного стягнення у вигляді арешту чи виправних робіт на державу в повному обсязі незалежно від вини посадових і службових осіб органу, що здійснює оперативно-розшукову діяльність, досудове розслідування, прокуратури або суду [15]. Такий елемент будь-якого правопорушення, як вина, у випадку заподіяння шкоди органами, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, органами дізнання, прокуратури відсутня. На наш погляд, цілком зрозумілою є позиція законодавця стосовно покладання обов'язку з відшкодування заподіяної шкоди саме на державу, оскільки в іншому випадку – випадку відшкодування її винним працівником, про якісний кадровий склад правоохоронних органів говорити не довелось би. Окрім цього, держава як гарант належного виконання державними службовцями покладених на них

завдань з реалізації функцій держави, а в даному випадку правоохоронної функції, повинна відповідати за їх неправомірні дії. Наприкінці необхідно звернути увагу на те, що посадові особи правоохоронних органів як суб'єкти протидії корупції несуть цивільно-правову відповідальність на підставі та в порядку, визначеному Цивільним кодексом України [15] та Законом України «Про порядок відшкодування шкоди, завданої громадянину незаконними діями органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, органів досудового розслідування, прокуратури і суду» [16].

Отже, цивільно-правовій відповідальності працівників правоохоронних органів як суб'єктів протидії корупції притаманні такі особливості:

1. Питання притягнення винних – посадових осіб правоохоронних органів як суб'єктів протидії корупції регулюються актами цивільного законодавства: Цивільним кодексом України [15] та Законом України «Про порядок відшкодування шкоди, завданої громадянину незаконними діями органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, органів досудового розслідування, прокуратури і суду» [16].

2. Покладання обов'язку з відшкодування шкоди, завданої особі органами, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, органами дізнання, прокуратурою на державу у повному обсязі незалежно від вини посадових і службових осіб цих органів.

3. Відсутність вини – традиційного елементу будь-якого правопорушення у випадку заподіяння шкоди органами, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, органами дізнання, прокуратури.

Матеріальна відповідальність. Одразу слід почати з того, що аналіз адміністративного законодавства свідчить про відсутність спеціальних норм, які б регулювали питання застосування матеріальної відповідальності до працівників правоохоронних органів як суб'єктів протидії корупції. На сьогодні загальним нормативним документом, який регулює питання матеріальної відповідальності службовців,

є Положення про матеріальну відповідальність робітників і службовців за шкоду, заподіяну підприємству, установі, організації [17] та Кодекс законів про працю [18]. Вказані документи вже є застарілими, не в повній мірі відповідають сучасним реаліям життя та не відображають безпосередньо специфіку притягнення працівників правоохоронних органів як суб'єктів до матеріальної відповідальності. Окрім цього, притягнення винних осіб до матеріальної відповідальності відіграє найменше значення для формування загальносуспільної думки до діяльності правоохоронних органів, в тому числі і в сфері протидії корупції.

Отже, матеріальній відповідальності працівників правоохоронних органів як суб'єктів протидії корупції притаманні такі особливості:

1. Відсутність спеціальних норм, які б регулювали питання застосування матеріальної відповідальності до працівників правоохоронних органів як суб'єктів протидії корупції.

2. Застосування матеріальної відповідальності до винних – посадових осіб правоохоронних органів як суб'єктів протидії корупції здійснюється на загальних підставах, які визначені в Положенні про матеріальну відповідальність робітників і службовців за шкоду, заподіяну підприємству, установі, організації [17] та Кодексі законів про працю [18].

Висновки. Підсумовуючи, варто зазначити, що питання чіткого та систематизованого закріплення підстав, принципів та порядку притягнення посадових осіб правоохоронних органів як суб'єктів протидії корупції до юридичної відповідальності на сьогодні є неврегульованим. Більше того, юридична наука містить напрацювання лише у сфері юридичної відповідальності окремих органів правопорядку. Системних та комплексних досліджень в цьому напрямі ще не проводилось, що негативно впливає на розуміння і відповідно застосування тих норм про юридичну відповідальність, які існують сьогодні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Молдован В. В. Правознавство [Електронний ресурс] : навч. посіб. / В. В. Молдован, Л. І. Чулінда. – 2-ге вид. – К. : Центр учб. л-ри, 2010. – Режим доступу: http://pidruchniki.com/16550616/pravo/vidi_yuridichnoyi_vidpovidalnosti.
2. Ведерніков Ю. А. Теорія держави і права [Електронний ресурс] : навч. посіб. / Ю. А. Ведерніков, А. В. Папірна. – К. : Знання, 2008. – Режим доступу: http://pidruchniki.com/12991010/pravo/ponyattya_vidi_yuridichnoyi_vidpovidalnosti.
3. Про міліцію : Закон України від 20.12.1990 № 565-ХІІ // Відом. Верхов. Ради УРСР (ВВР). – 1991. – №4. – Ст. 20.
4. Про затвердження Положення про проходження служби рядовим і начальницьким складом органів внутрішніх справ [Електронний ресурс] : Постанова Каб. Міністрів УРСР від 29 лип. 1991 р. № 114. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/114-91-п/print1434791126106781>.

5. Про прокуратуру : Закон України від 14.10.2014 № 1697-VII // Відом. Верхов. Ради України (ВВР). – 2015. – № 2–3. – Ст. 12.
6. Про Національне антикорупційне бюро України : Закон України від 14.10.2014 № 1698-VII // Відом. Верхов. Ради України (ВВР). – 2014. – № 47. – Ст. 2051.
7. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001 № 2341-III // Відом. Верхов. Ради України (ВВР). – 2001. – № 25–26. – Ст. 131.
8. Кодекс України про адміністративні правопорушення : Закон України від 07.12.1984 № 8073-X // Відом. Верхов. Ради Укр. РСР (ВВР). – 1984. – Додаток до № 51. – Ст. 1122.
9. Кодекс Республики Беларусь об административных правонарушениях от 21.04.2003 г. № 194-3 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.pravo.by.
10. Попов С. В. Юридична відповідальність працівників органів внутрішніх справ України / С. В. Попов // Ученые записки Таврического национального университета им. В. И. Вернадского. – Серия «Юридические науки». – 2010. – Т. 23 (62). – № 1. – С. 163–170.
11. Про Дисциплінарний статут органів внутрішніх справ України : Закон України від 22.02.2006 № 3460-IV // Відом. Верхов. Ради України (ВВР). – 2006. – № 29. – Ст. 245.
12. Теорія держави та права [Електронний ресурс] : [підручник] / [за вимогами кредитно-модульної системи навчання] / Є. О. Гіда, Є. В. Білозьоров, А. М. Завальний та ін. ; за заг. ред. Є. О. Гіди. – К. : ФОП О. С. Ліпкан, 2011. – Режим доступу: http://pidruchniki.com/1821071245102/pravo/yuridichna_vidpovidalnist_pratsivnikov_militsiyi_ukrayini.
13. Про затвердження Дисциплінарного статуту прокуратури України : Постанова Верхов. Ради України від 06.11.1991 № 1796-XII // Відом. Верхов. Ради України (ВВР). – 1992. – № 4. – Ст. 15.
14. Муравский В. Ф. Гражданско-правовая ответственность за вред, причиненный правоохранительными органами [Електронний ресурс] : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03 / В. Ф. Муравский. – М., 2006. – Режим доступу: <http://www.dslib.net/civil-pravo/grazhdansko-pravovaja-otvetstvennost-za-vred-prichinennyj-pravoohranitelnyimi.html>.
15. Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.2003 № 435-IV // Відом. Верхов. Ради України (ВВР). – 2003. – № 40–44. – Ст. 356.
16. Про порядок відшкодування шкоди, завданої громадянину незаконними діями органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, органів досудового розслідування, прокуратури і суду : Закон України від 01.12.1994 № 266/94-ВР // Відом. Верхов. Ради України (ВВР). – 1995. – № 1. – Ст. 1.
17. Положення про матеріальну відповідальність робітників і службовців за шкоду, заподіяну підприємству, установі, організації : Указ Президії Ради СРСР від 13.07.1976 № 4204-IX // Відом. Верхов. Ради УРСР (ВВР). – 1976. – № 29. – Ст. 427.
18. Кодекс законів про працю України : прийнятий Верхов. Радою України Законом від 10.12.1971 № 322-VIII // Відом. Верхов. Ради УРСР. – 1971. – № 50. – Ст. 375.

REFERENCES

1. Moldovan V. V., Chulinda L. I. *Pravoznavstvo* (Science of Law), 2-he vyd. Navch. posib., K., Tsentr uchbovoi literatury, 2010, Elektronnyi resurs, Rezhym dostupu: http://pidruchniki.com/16550616/pravo/vidi_yuridichnoyi_vidpovidalnosti.
2. Vediernikov Yu. A., Papirna A. V. *Teoriia derzhavy i prava* (Theory of law), Navch. posib., K., Znannia, 2008, Elektronnyi resurs, Rezhym dostupu: http://pidruchniki.com/12991010/pravo/ponyattya_vidi_yuridichnoyi_vidpovidalnosti.
3. Pro militsiiu: Zakon Ukrainy vid 20.12.1990 No. 565-XII (On the Militia Law of Ukraine of 20.12.1990 No. 565-XII), *Vidomosti Verkhovnoi Rady URSR*, VVR, 1991, No. 4, st. 20.
4. *Pro zatverdzhennia Polozhennia pro prokhozhdzhennia sluzhby riadovym i nachalnytskym skladom orhaniv vnutrishnikh sprav*: Postanova Kabinetu Ministriv URSR vid 29 lypnia 1991 (On Approval of the Military Service Enlisted and Officer Corps of the Interior: Cabinet of Ministers of the USSR of 29 July 1991 Number 114.), No. 114, Elektronnyi resurs, Rezhym dostupu: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/114-91-p/print1434791126106781>.
5. Pro prokuraturu: Zakon Ukrainy vid 14.10.2014 No. 1697-VII [(On Prosecution: Law of Ukraine of 14.10.2014 No. 1697-VII), *Vidomosti Verkhovnoi Rady*, VVR, 2015, No. 2–3, st. 12.

6. Pro Natsionalne antykoruptsiine biuro Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 14.10.2014 No. 1698-VII (On the National Anti-Corruption Bureau of Ukraine Law of Ukraine of 14.10.2014 № 1698-VII), *Vidomosti Verkhovnoi Rady, VVR*, 2014, No. 47, st.2051.
7. Kryminalnyi kodeks Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 05.04.2001 No. 2341-III (Criminal Code of Ukraine Law of Ukraine of 05.04.2001 No. 2341-III), *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy, VVR*, 2001, No. 25–26, st.131.
8. Kodeks Ukrainy pro administrativni pravoporushennia: Zakon Ukrainy vid 07.12.1984 No. 8073-X (The Code of Ukraine on Administrative Offences Law of Ukraine of 07.12.1984 № 8073-X), *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainskoi RSR, VVR*, 1984, dodatok do No. 51, st.1122.
9. *Kodeks Respubliki Belarus' ob administrativnykh pravonarusheniyakh* ot 21.04.2003 No. 194-Z (The Code of Administrative Violations, dated 21.04.2003 of No. 194- Z), Elektronnyy resurs, Rezhim dostupa. – URL: www.pravo.by.
10. Popov S. V. *Yurydychna vidpovidalnist pratsivnykiv orhaniv vnutrishnikh sprav Ukrainy* (Legal Liability of Police Officers Ukraine), *Uchenye zapiski Tavricheskogo natsional'nogo universiteta im. V. I. Vernadskogo, Seriya Yuridicheskie nauki*, Tom 23 (62), No. 1, 2010, pp. 163–170.
11. Pro Dystsyplinarnyi statut orhaniv vnutrishnikh sprav Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 22.02.2006 No. 3460-IV (Disciplinary Regulations of Internal Affairs of Ukraine Law of Ukraine of 22.02.2006 No. 3460-IV), *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy, VVR*, 2006, No. 29, st.245.
12. *Teoriia derzhavy ta prava* (Theory of State and Law), pidruchnyk, za vymohamy kredytno-modulnoi systemy navchannia, Ye. O. Hida, Ye. V. Bilozorov, A. M. Zavalnyi ta in., zazah. red. Ye. O. Hidy., K., FOP O. S. Lipkan, 2011, Elektronnyi resurs, Rezhym dostupu: http://pidruchniki.com/1821071245102/pravo/yuridichna_vidpovidalnist_pratsivnykiv_militsiyi_ukrayini.
13. Pro zatverdzhennia Dystsyplinarnoho statutu prokuratury Ukrainy: Postanova Verkhovnoi Rady Ukrainy vid 06.11.1991 No. 1796-XII (On Approval of the Disciplinary Statute of the Prosecutor's Office of Ukraine: Resolution of Verkhovna Rada of Ukraine of 06.11.1991 No.1796-XII), *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy, VVR*, 1992, No. 4, st.15.
14. Muravskiy Vladimir Fedorovich. *Grazhdansko-pravovaya otvetstvennost' za vred, prichinenny pravookhranitel'nymi organami* (Civil Liability for Damage Caused by Law Enforcement Agencies), *Dis. ... kand. yurid. nauk*: 12.00.03 Moskva, 2006, Elektronnyi resurs, Rezhim dostupu: <http://www.dslib.net/civil-pravo/grazhdansko-pravovaya-otvetstvennost-za-vred-prichinenny-pravookhranitelnymi.html>
15. Tsyvilnyi kodeks Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 16.01.2003 No. 435-IV (The Civil Code of Ukraine Law of Ukraine of 16.01.2003 № 435-IV) *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy, VVR*, 2003, No. 40–44, st.356.
16. Pro poriadok vidshkoduvannia shkody, zavdanoi hromadianynovi nezakonnymy diiamy orhaniv, shcho zdiisniuiut operativno-rozshukovu diialnist, orhaniv dosudovoho rozsliduvannia, prokuratury i sudu: Zakon Ukrainy vid 01.12.1994 No. 266/94-VR (On the Procedure for Compensation for Damage Caused by Unlawful Actions of the Authorities in Charge of Operational- Search Activities, Pretrial Investigation , Prosecution and Trial : Law of Ukraine of 01.12.1994 No. 266 /94-VR), *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy, VVR*, 1995, No. 1, st. 1.
17. Polozhennia pro materialnu vidpovidalnist robitnykiv i sluzhbovtiv za shkodou, zapodiianu pidpriemstvu, ustanovi, orhanizatsii: Ukaz Prezydii Rady SRSR vid 13.07.1976 No. 4204-IX (The Provisions Concerning the Liability of Employees for Damage Caused by Enterprises, Institutions , Organizations, Decree of the Presidium of the USSR from 13.07.1976 No. 4204-IX), *Vidomosti Verkhovnoi Rady, VVR*, 1976, No. 29, st. 427.
18. Kodeks zakoniv pro pratsiu Ukrainy. Pryiniaty Verkhovnoiu Radoiu Ukrainy zakonom vid 10.12.1971 No. 322-VIII (Labor Code of Ukraine. The Verkhovna Rada of Ukraine Law of 10.12.1971 No. 322-VIII), *Vidomosti Verkhovnoi Rady URSR*, 1971, No. 50, st.375.

В. И. ЛИТВИНЕНКО

кандидат юридических наук, директор Института права имени Владимира Великого Межрегиональной академии управления персоналом, Заслуженный юрист Украины, генерал-лейтенант милиции

ЮРИДИЧЕСКАЯ ОТВЕТСТВЕННОСТЬ ДОЛЖНОСТНЫХ ЛИЦ ПРАВООХРАНИТЕЛЬНЫХ ОРГАНОВ КАК СУБЪЕКТОВ ПРОТИВОДЕЙСТВИЯ КОРРУПЦИИ В УКРАИНЕ

В данной статье определены виды юридической ответственности должностных лиц правоохранительных органов как субъектов противодействия коррупции в Украине. Проанализирован каждый из этих видов. Приведены позиции ученых по указанному вопросу.

Ключевые слова: должностное лицо, правоохранительный орган, правоохранительная деятельность, противодействие коррупции, предотвращение коррупции, юридическая ответственность.

V. I. LYTVYENKO

Candidate of Legal Sciences, Director of Institute of Law of Vladimir the Great Interregional Academy of Personnel Management, Honored Lawyer of Ukraine, Lieutenant General of Militia

LEGAL LIABILITY OF LAW ENFORCEMENT OFFICIALS AS SUBJECTS OF ANTI-CORRUPTION IN UKRAINE

Problem setting. The relevance of that topic is that systematic research problems of certain types of legal responsibility of law enforcement officials as subjects of countering corruption in national administrative and legal science have not been studied, but there is a need for both theoretical and practical positions. That is why the urgency outlined issues of scientific and practical interest and elaborated their degree in the scientific literature led to the choice of theme of this study.

Target of research. The purpose of the article is conducting theoretical and legal analysis of the legal responsibility of law enforcement officials as subjects against corruption in Ukraine.

Analysis of resent researches and publications. The study of certain aspects of legal responsibility of law enforcement officials as the main actors countering corruption to a greater or lesser extent paid attention in their works such domestic and foreign scholars as V. Baydin, A. M. Bayramkulov, B. T. Bezlepina, E. V. Belozeroва, V. M. Butylina, A. Vedyernikov, O. Voitenko, V. Y. Volkov, E. O. Gida, I. P. Dovgyh, A. M. Zavalnyy, A. M. Korinyak, G. M. Minkovskyy, V. V. Moldovan, V. F. Murawski, M. Nadezhdin, N. V. Padadymenko, A. V. Papirna, S. V. Popov, S. Stepashin, L. I. Chulinda and others.

Article's main body. Traditionally distinguish these types of legal liability of law enforcement officials as the main actors of countering corruption: criminal, administrative, disciplinary, civil and material.

Conclusions and prospects for the development. Summarized that the question of clear and systematic consolidation of bases, principles and procedure of bringing law enforcement officials as subjects of countering corruption to responsibility today is unregulated. Moreover, jurisprudence contains only developments in the legal responsibility of separate law enforcement agencies. Systematic and comprehensive research in this area has been conducted, which adversely affects the understanding and therefore the application of rules on legal liability that exist today.

Key words: officials, law enforcement, law enforcement activity, anti-corruption, prevention of corruption, legal responsibility.